

Zasady precedencji podczas uroczystości w Ochotniczych Strażach Pożarnych i Oddziałach Związku OSP RP

Precedencja (łac. to, co poprzedza) oznacza miejsce pierwsze, pierwszeństwo, prym. W tym znaczeniu funkcjonuje w dyplomacji jako zasada ustalania pierwszeństwa stanowisk m.in. przy powitaniach, prezentacji gości, zabieraniu głosu, zajmowaniu miejsc przy stole podczas oficjalnych spotkań itd.

W warunkach polskich odpowiedzialność za precedencję ponosi gospodarz spotkania!

Zasady etykiety stosowano już w starożytności, a później na dworach królów średniowiecznej Europy. Stosowanie zasad pierwszeństwa konieczne było w uroczystościach dworskich m.in. podczas udziału w ceremoniach, takich jak koronacja czy ślub, w procesjach monarszych, przy podpisywaniu dokumentów, podczas przyjmowania posłów i dygnitarzy, w czasie uczt i biesiad. W Polsce zasady dworskiej etykiety stosowano zawsze w większym lub mniejszym zakresie, ale sztuka protokołu dyplomatycznego na dobre zaczęła się tworzyć dopiero w okresie międzywojennym, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Ceremoniał Polski po II wojnie światowej w znacznej mierze opierał się na zasadach przedwojennych, dopiero jednak przemiany po 1989 roku umożliwiły wykorzystanie doświadczeń i tradycji polskiej szkoły protokołu dyplomatycznego.

Zasady precedencji (skrótowo) to przede wszystkim: określona w Konstytucji RP kolejność zastępstwa głowy państwa, zasada trójpodziału władzy (ustawodawczej, wykonawczej i sędowniczej), wyższości stanowisk z wyboru nad mianowanymi oraz władzy centralnej nad lokalną, a także rozdziału państwa i Kościoła. Stosując zasady pierwszeństwa zawsze należy opierać się na dobrych zwyczajach i obyczajach. Szacunek dla wszystkich obecnych powinien być najważniejszą wytyczną!

W Polsce brakuje jednoznacznego aktu, który dokładnie regulowałby wszelkie możliwe konfiguracje precedencji podczas ważnych spotkań, uroczystości czy ceremonii. W dobrej sytuacji znajduje się w tym zakresie np. Wielka Brytania, która posiada precedencję monarszą, na podstawie której wiadomo, kto jest numerem jeden, a kto numerem np. czterdzieści sześć.

W naszym kraju stałą wytyczną, wynikającą z Konstytucji RP jest zasada, że pierwszego witać należy zawsze

- **Prezydenta RP**, a po nim w kolejności:
- **Marszałka Sejmu RP**
- **Marszałka Senatu RP**
- **Premiera RP.**

I ta zasada jest stała. Inną żelazną regułą przy powitaniach jest także pierwszeństwo posłów na Sejm RP przed senatorami RP oraz posłami do Parlamentu Europejskiego. Nie brak oczywiście wątpliwości, jak witać posłów, jeśli jest ich na sali kilku albo kilkunastu. Czy najpierw posłowie z partii rządzącej, czy starsi wiekiem, czy stażem parlamentarnym, a może ze względu na płeć, czy wreszcie według zasług dla OSP? Najpewniejszym sposobem przy powitaniu wielu posłów na jednej uroczystości wydaje się być płeć, czyli kobiety posłanki witamy przed mężczyznami, kolejnym wyznacznikiem może również być szacunek dla wieku, a następnie najbezpieczniej w kolejności alfabetycznej.

Niepisaną umową jest również witanie dziesięciu procent obecnych, czyli na stu obecnych gości, witamy tylko dziesięciu najważniejszych, pozostałych (zapewne równie godnych) witamy grupowo np. jako przedstawiciele środowisk wojskowych, strażackich, wędkarskich itd. Przy tej okazji nasuwa się pytanie, w jakiej kolejności przywitać gości z innych organizacji np. na uroczystości obecny jest przedstawiciel Wojska Polskiego w osobie komendanta Wojskowej Komendy Uzupełnień, reprezentant Lasów Państwowych – nadleśniczego oraz policji – komendanta miejskiego. Zasada jest oczywista – najpierw witamy służby mundurowe przed quasi mundurowymi, czyli wojsko, policję a następnie leśników. Chyba że, obecny jest przedstawiciel wyższego np. wojewódzkiego szczebla Lasów Państwowych, warto zastanowić się, czy nie powitać go przez wojskowymi i policjantami szczebla miejskiego czy powiatowego.

Trzeba też przyjąć jako ogólną zasadę, iż władzy świeckiej należne jest pierwszeństwo przed duchowną, władzy ustawodawczej przed wykonawczą (w obrębie danego szczebla - centralnego, wojewódzkiego, powiatowego, gminnego). Kolejną zasadą jest pierwszeństwo szefów przed zastępcami. Należy natomiast pamiętać, że nie dotyczy to relacji między poszczególnymi szczeblami: wiceszef wyższego szczebla terytorialnego (województwo) lub organizacyjnego (parlament) ma pierwszeństwo przed szefem szczebla niższego.

Zgodnie z zasadami przedstawiciel władzy państwowej (minister, wojewoda) powinien być powitany przed przedstawicielami samorządu czy innych organizacji. Od tak sformułowanych zasad istnieje szereg wyjątków dotyczących **np. tego czy gości wita gospodarz, czy występujący w jego imieniu konferansjer, prelegent (główny mówca)**. W takim wypadku powinien zacząć od powitania gospodarza niezależnie od zajmowanego przez niego szczebla w drabinie ważności protokolarnej. To gospodarz – w tym wypadku najczęściej prezes OSP lub prezes zarządu oddziału Związku jest mistrzem ceremonii. Chyba, że zastępuje go inny mówca, prowadzący, czy konferansjer. Aby uniknąć niezręczności, że gospodarz jest witany przez konferansjera przed innymi gośćmi, konferansjer może zawrzeć następującą formułę: w imieniu gospodarza dzisiejszej uroczystości (tu wymienia imię, nazwisko i funkcję) witam gości w osobach... Jeżeli w ramach danego szczebla reprezentowanego przez prezydenta miasta czy starostę wśród zaproszonych gości znajdują się ich odpowiednicy z innego miasta, powiatu, to w pierwszej kolejności witamy miejscowego. W przypadku, gdy osoba zajmująca wysokie stanowisko deleguje w swoim imieniu przedstawiciela, to nie korzysta on z precedencji osoby, która go delegowała. Obowiązuje wówczas osobista precedencja osoby delegowanej.

Zasady etykiety i ceremoniału dotyczą nie tylko ambasadorów i dyplomatów, urzędników wszystkich szczebli, kadry uniwersyteckiej, pracowników szkół itd., ale również, a może przede wszystkim wspomniane już służby mundurowe m.in. policjantów, wojskowych, strażaków, a także **strażaków - ochotników**. Wojsko, policja i straż pożarna posiadają swoje ceremoniały, w których zawarte są szczegółowe wytyczne dotyczące m.in. pocztów sztandarowych, salutowania, wręczania medali i odznaczeń, zachowania podczas uroczystości państwowych, musztry itd. Brak jednak dokładnych wytycznych precedencji dla strażaków – ochotników, którzy odgrywają niebagatelną, a bardzo często ważną rolę w środowiskach lokalnych. Kogo witać jako pierwszego podczas strażackich opłatków, jak usadzić gości na otwarciu nowej remizy, gdzie ustawić zaproszonych przy okazji poświęcenia nowego wozu strażackiego, komu najpierw oddać hołd w czasie mszy św. strażackiej, kogo z druhowa w sposób szczególny powitać na zawodach strażackich? Wszystko to wydaje się być niezwykle skomplikowane...

Nie należy się jednak denerwować na zapas. Każda uroczystość posiada swój szczególny charakter a każde spotkanie jest inne. Obowiązek powitania i otoczenia opieką przybyłych gości spoczywa zawsze na gospodarzu. Niejednokrotnie to od jego

subiektywnych odczuć i potrzeb zależy przebieg całej uroczystości. Gospodarz znając specyfikę miejsca i charakter spotkania, zawsze mając na uwadze ogólne zasady precedencji i szacunek dla zaproszonych gości, układa ceremoniał uroczystości i kolejność powitań. To gospodarz – w tym wypadku najczęściej prezes OSP lub prezes zarządu oddziału Związku jest mistrzem ceremonii. Chyba, że zastępuje go inny mówca, prowadzący, czy konferansjer, wówczas gospodarza powinien powitać jako pierwszego!

Uwaga! W momencie kwalifikowania osoby do jej poziomu ważności w precedencji jest jej najwyższe stanowisko w najwyższych strukturach tj. strażak Jan Kowalski jest jednocześnie: prezesem OSP w Łanach Wielkich, wiceprezesem Zarządu Gminnego w Sośnicowicach, wiceprezesem Zarządu Powiatowego w Gliwicach, członkiem Zarządu Wojewódzkiego w Katowicach i członkiem Sądu Honorowego Związku OSP RP w Warszawie to zawsze mamy na uwadze jego najwyższą funkcję, czyli zajmuje miejsce w precedencji jako przedstawiciel Sądu Honorowego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP (chyba, że jest gospodarzem...).

Przedstawiciele władz Związku OSP RP witamy w kolejności:

- prezes
- wiceprezes
- członek Prezydium
- członek zarządu
- przewodniczący Komisji Rewizyjnej
- przewodniczący Sądu Honorowego
- dyrektor Zarządu Wykonawczego

Ta sama kolejność obowiązuje na wszystkich szczeblach:

- wojewódzkim,
- powiatowym,
- miejskim,
- miejsko – gminnym,
- gminnym

w Ochotniczej Straży Pożarnej /według ważności pełnionej funkcji/

Jeżeli w uroczystości uczestniczą członkowie władz Związku: centralnej, wojewódzkiej, powiatowej, gminnej /równorzędnej/ to w takim wypadku precedencja dokonywana jest z zachowaniem ważności pełnionej funkcji /poczynając od osoby z najwyższej pełnionej / i szczebla władzy (jak w/w) .

Jeśli na otwarciu remizy obecny jest Prezes Zarządu Głównego Związku Ochotniczej Straży Pożarnej RP, zawsze witamy go jako pierwszego! A po nim następują (jeśli są obecni) prezes zarządu oddziału wojewódzkiego ZOSP RP, i następni goście.

Wydaje się, że najłatwiej byłoby przypisać uczestniczące w uroczystościach osoby do wymienionych (pełnionych przez nie) funkcji i z zachowaniem wskazanej kolejności je witać. -

- pomijając osoby nieobecne.

1. Prezydent RP,
2. Marszałek Sejmu RP,
3. Marszałek Senatu,
4. Prezes Rady Ministrów,
5. *Kardynał – Przewodniczący Konferencji Episkopatu,*
6. Wicemarszałek Sejmu RP,
7. Wicemarszałek Senatu RP,
8. Wiceprezes Rady Ministrów,
9. Minister – członek prezydium rządu,
10. Minister – członek Rady Ministrów,
11. Minister Stanu (w Kancelarii Prezydenta),
12. Przewodniczący Komisji Sejmowej,
13. Przewodniczący Komisji Senackiej,
14. Poseł na Sejm RP,
15. Senator RP,
16. Eurodeputowany,
17. Sekretarz Stanu,
18. Szef Kancelarii Prezydenta,
19. Szef Kancelarii Sejmu i Senatu,
20. Szef kancelarii Prezesa Rady Ministrów,
21. Podsekretarz Stanu,
22. Wojsko – Szef Sztabu Generalnego, dowódcy rodzajów Sił Zbrojnych,
23. Ambasador RP,
24. Kierownik Urzędu Centralnego (np. Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej,
Komendant Główny Policji,)
- 25. Prezes Zarządu Głównego ZSOP RP,**
26. Arcybiskup,
27. Wojewoda i Prezydent miasta stopnia wojewódzkiego,
28. Marszałek Województwa,
29. Zastępca kierownika urzędu centralnego,

30. Przewodniczący Sejmiku Województwa,
31. Biskup,
32. Wicewojewoda i Wiceprezydent miasta stopnia wojewódzkiego,
33. Wicemarszałek Województwa,
34. Wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa,
35. Członek Zarządu Województwa,
36. Radny Sejmiku Województwa,
37. Dyrektor Generalny np. urzędu wojewódzkiego,
38. Skarbnik Województwa,
39. Szef rządowej administracji zespolonej oraz niezespolonej (Komendant Wojewódzki PSP, Komendant Wojewódzki Policji, Szef Wojskowego Sztabu Wojskowego, itd.)
- 40. Prezes Zarządu Oddziału Wojewódzkiego ZOSP RP,**
41. Prezydent Miasta na prawach powiatu,
42. Starosta Powiatu,
43. Przewodniczący Rady Miasta na prawach powiatu,
44. Przewodniczący Rady Powiatu,
45. Zastępca Szefa rządowej administracji zespolonej,
- 46. Wiceprezes Zarządu Oddziału Wojewódzkiego ZOSP RP,**
47. Zastępca Prezydenta Miasta na prawach powiatu,
48. Wiceprzewodniczący Rady Miasta na prawach powiatu,
49. Wiceprzewodniczący Rady Powiatu,
50. Członek Zarządu Miasta na prawach powiatu,
51. Członek Zarządu Powiatu,
52. Członek Rady Miasta na prawach powiatu,
53. Członek Rady Powiatu,
54. Sekretarz Miasta na prawach powiatu,
55. Sekretarz Powiatu,
56. Skarbnik Miasta na prawach powiatu,
57. Sekretarz Miasta na prawach powiatu,
58. Sekretarz Powiatu,
59. Szef administracji zespolonej (Komendant Miejski/Powiatowy PSP, Komendant Powiatowy Policji itp.),
- 60. Prezes Zarządu Oddziału Powiatowego ZOSP RP,**
61. Burmistrz Miasta i Gminy i Wójt Gminy,
62. Przewodniczący Rady Miasta/Gminy
63. Zastępca Burmistrza Miasta/ Gminy i Wójta Gminy,

64. Wiceprezes Zarządu Oddziału Powiatowego ZOSP RP,

65. Wiceprzewodniczący Rady Miasta/Gminy,

66. Członek Zarządu Miasta/Gminy,

67. Członek Rady Miasta/Gminy,

68. Sekretarz Miasta/Gminy,

69. Skarbnik Miasta/Gminy,

70. Prezes Zarządu Oddziału Miejskiego/Gminnego ZOSP RP,

71. Komendant Gminny Ochrony Przeciwpożarowej,

72. Wiceprezes Zarządu Oddziału Miejskiego/Gminnego ZOSP RP

73. Księża,

74. Sołtysi,

75. Przewodniczący Zarządu Dzielnicy/Osiedla,

76. Przewodniczący Rady Osiedla,

77. Członek Rady Osiedla,

78. Dyrektorzy,

79. Prezesi,

80. Inni goście

oraz

- sponsorzy (są bardzo ważni i zawsze należy ich odpowiednio docenić i uhonorować!).

W przypadku Mszy Świętej w intencji strażaków – ochotników lub opłatka strażackiego, czy uroczystości poświęcenia nowego wozu strażackiego, na których obecny jest np. ksiądz biskup, jego należy powitać jako pierwszego, a po nim lokalnego kapelana strażaków – ochotników.

Jeśli powitanie ma miejsce w czasie zawodów strażackich, powitać należy najwyższego rangą strażaka – ochotnika, a po nim pozostałych strażaków – ochotników i wreszcie uczestników zawodów strażackich, bo to oni są bohaterami tego spotkania. Po nich witamy sędziów .

Wszystko jednak zależy od indywidualnego podejścia organizatorów. To oni, wedle swojego uznania, lokalnych tradycji i obyczajów, wiedzy i doświadczenia mogą robić tzw. zamiany podczas oficjalnych powitań. W razie gafy, nieumyślnego pominięcia jakiejś ważnej osobistości, nigdy nie należy tego tuszować i udawać, że nic się nie stało. Trzeba zawsze z uśmiechem grzecznie przeprosić, bo potknięcia są przecież rzeczą ludzką i zdarzyć się mogą każdemu.

Podobne zasady obowiązują przy usadzeniu przy stole. Idealnym rozwiązaniem (przetestowanym np. na przyjęciach weselnych) są karteczki z imionami i nazwiskami gości. Wówczas siadają na ściśle określonych przez gospodarza miejscach. Dobrym sposobem usadzania przy stole jest także zasada pierwszeństwa prawej ręki, co oznacza, że najważniejsi goście zajmują zawsze miejsce po prawej stronie gospodarza. Drugą regułą to zasada alternacji, która oznacza naprzemienne rozsadzanie kobiet i mężczyzn, rozsadzanie par małżeńskich oraz usadzanie gości zagranicznych na przemian z naszymi obywatelami. Gospodarze muszą również zwrócić uwagę na wzajemne relacje zaproszonych gości, aby nie usadzić obok siebie osób nie darzących się sympatią. Zasada alternacji nie powinna być jednak powszechnie stosowana na spotkaniach strażackich, gdyż z reguły nie zaprasza się na nie osób towarzyszących.

Dobrym pomysłem wydaje się być rozsadzanie gości w tzw. sektorach: duchowieństwa – hierarchów kościelnych, wojskowych, strażaków. Możemy być pewni, że goście z danej „branży” sami usadzą się godnie i na pewno sobie z tym poradzą, a dodatkowo dobrze będą się czuli w swoim towarzystwie. Miejsca dla gości powinny więc być zapewnione, ale wybór miejsca najlepiej pozostawić ich własnej woli. Zapewne dobiorą się grupami lub według znajomości.

I jeszcze krótka porada: zanim dojdzie do organizacji uroczystości należy wystosować odpowiednie zaproszenie. Gości na eleganckie spotkanie wypada zaprosić listownie, co najmniej na dwa tygodnie przed planowaną uroczystością. Bardzo istotne jest, aby zaproszenie, czy to ustne, czy też pisemne zawierało informacje o tym, do kiedy i w jaki sposób należy swoje przybycie potwierdzić.

Na zaproszeniu powinny się znajdować następujące informacje:

- kto zaprasza
- imię i nazwisko gościa z informacją dotyczącą osób towarzyszących
- program uroczystości
- miejsce i czas spotkania
- zalecany strój dla gości
- informacja o potwierdzeniu przybycia z wyznaczeniem daty granicznej (ewentualnie do kiedy należy to zrobić).

Precedencja wydaje się być niełatwą do rozwiązania łamigłówką. Wystarczy jednak stworzyć jasne, klarowne zasady, tak, aby nikt nie poczuł się dotknięty i każdy rozumiał i odnalazł swoje miejsce podczas danej uroczystości. Nawet jeśli nie wszystko wyjdzie nam zgodnie z etykietą, nie należy wpadać w panikę. Szacunek, uśmiech, grzeczne przeprosiny z pewnością wystarczą. A każde zorganizowane spotkanie, będzie nowym doświadczeniem i nauką w niełatwym labiryncie zasad precedencji.

Autorzy:

Tadeusz Mamok – członek Głównego Sądu Honorowego Związku OSP RP

Magdalena Fiszer – Rębisz

Przy pisaniu artykułu opieraliśmy się m.in. na tekście pana dr. **Dobromira Dziewulaka**, *Precedencja stanowisk publicznych w Polsce*, Analizy BAS, nr 2 (10) 26 stycznia 2009 r. oraz na osobistych konsultacjach z autorem, który jest m.in. specjalistą ds. międzynarodowych w Biurze Analiz Sejmowych oraz pracownikiem naukowym Uniwersytetu Warszawskiego i posiada znaczące doświadczenie w pracy w dyplomacji.

Bibliografia:

Precedencja stanowisk publicznych w Polsce, Dziewulak D., Analizy BAS, nr 2 (10) 26 stycznia 2009 r.

Historia dyplomacji polskiej X-XX w., Labuda G. i Michowicz W. (red.) Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2002 r.

T. Orłowski, Protokół dyplomatyczny, ceremoniał & etykieta, PISM, Warszawa 2006 r.